

Hvor besnærende dette storladne udviklingsbillede end måtte tage sig ud, føler man sig dog ikke helt tryk ved det – af flere grunde, hvoraf nogle få skal anføres. Skønt Howard hyppigt bruger ordet »krig«, definerer han dog intetsteds, hvad han egentlig forstår derved. Implicit fremgår dog, at ordet her dækker konventionel krig i snæver forstand. Dette hænger bl. a. sammen med, at fremstillingen er snævert knyttet til statsbegrebet – og heraf følger også, at Howards indfaldsvinkel såmænd ikke ligger så langt fra Delbrücks endda. Af samme grund bliver der heller ikke i fremstillingen plads til så betydningsfulde krigsmæssige foreteelser som subversiv krig, guerillakrig og borgerkrig, der ikke umiddelbart kan knyttes til et statsbegreb. Denne undladelse hænger også sammen med et andet karakteristisk træk, nemlig at Howard ikke gør noget alvorligt forsøg på at inddrage kultur- og socialhistoriske elementer i forklaringen af krigens udvikling – på trods af forordets løfte derom. Endelig synes Howard at være så optaget af at forklare den militære udvikling ved forhold i samfundsudviklingen, at han næsten helt forsømmer at overveje virkningerne den anden vej: den militære udviklings indflydelse på samfundsudviklingen. Man kunne i det mindste have ønsket en kort diskussion af Michael Roberts' interessante og klare synspunkter på dette problem.

Howards bog repræsenterer således ikke nogen afgørende fornyelse i forhold til f. eks. Delbrücks klassiske værk; men dette skal dog ikke tilsløre, at bogen – selv med de påpegede mangler – må betragtes som et hovedværk i moderne militærhistorisk forskning, ikke mindst på grund af Howards suveræne overblik, der trods alle terminologiske uklarheder støber fremstillingen sammen til en storslået helhed. Der er således al mulig grund til at hilse bogen velkommen, og også til at lykønske major Hillingsø med en letlæst og i det hele loyal oversættelse.¹ Det er et lovende udtryk for den fornyede danske interesse for militærhistorie, at et kommercielt forlag har villet binde an med en dansk udgave af dette værk.

Knud J. V. Jespersen

Kåre Lunden: Økonomi og samfunn. Oslo – Bergen – Tromsø, Universitetsforlaget 1972. 105 s. N.kr. 29,30.

Forsinkelsen af foreliggende anmeldelse (for hvilken rec. selv delvis må påtage sig skylden) får for forf. den ufordelagtige effekt, at meget af det, han sagde i 1972, er blevet forældet, dels som følge af 1970'ernes metodediskussion, dels som følge af den igangværende byhistoriske forskning i Norden. Forf. bruger de første 29 sider, fordelt på 7 kapitler, til at begrunde, hvorfor der kræves en teori for økonomisk historie, og hvorfor denne teori ikke bare kan hentes fra samfundsvidenskaberne. Modsætningen mellem »kvantitativ« og »kvalitativ« økonomisk teori trækkes hårdt op, og forf. satser på sidstnævnte, dog ikke uden at måtte forsvare sig mod truslen om at virke »reaktionær«, når han anbefaler en tilbagevenden til studiet af de økonomiske institutioner. I fortløbende polemik mod andre norske historikere giver han dem ikke særligt høj karakter i metodebevidsthed.

¹) Nogle få indvendinger skal dog ikke tilbageholdes: Brugen af ordet »krigene« i bogens danske titel synes lidt misvisende i forhold til den engelske titels »war«. Det danske ord, som her brugt i bestemt flertal, viser hen til enkelte krigsbegivenheder, mens Howard ved brugen af ordet »war« netop understreger, at han behandler krigen som et abstrakt begreb. »Krig« eller »krigen« havde derfor nok været mere præcist dækkende for bogens indhold. – Nærværende anmelder ville have foretrukket at oversætte »mercenaries« ved »lejetropper« i stedet for »lejesvende«, der – af en eller anden grund – virker lidt stødende i 70'ernes Danmark. – Skønt den danske militærhistoriske litteratur vissevis ikke er omfattende, ydes den dog ikke retfærdighed af oversætterens meget summariske litteraturoversigt s. 167–68.

Forf. søger at råde bod på misèren ved det 8. kapitel, »Analyse af den materielle økonomien som proces« (60 sid.). Hovedvægten lægges på institutionaliseringen af den økonomiske proces og af handelen. Dette griber dybt ind i debatten om byernes opståen – problemerne omkring markedspladsen og kongemagtens beskyttelsesopgave overfor handelen og evt. fiskale interesser – og her er forf.s tanker på flere punkter blevet indhentet af den nordiske byhistoriske forskning, sådan som den er blevet formuleret bl. a. på historikermødet i Trondheim 1977 og i de svenske og danske middelalderbyprojekter. Forf.s overvejelser om forholdet mellem handelens institutionalisering og bydannelsen rammer vel ikke altid plet i den 1972 præsenterede form. Men der er mange gode og værdifulde iagttagelser, som gør bogen læseværdig. Man noterer med glæde, at forf. bevidst taler historiens sag mod samfundsøkonomerne. Men man havde hilst det med endnu større tilfredshed, hvis han tydeligere havde bekendt sig til historien som den videnskab, der studerer forløb i tid, og til dens terminologi og metode som redskab for indtrængen i menneskenes og gruppernes ageren i forløbet.

Tore Nyberg

Historisch-Sozialwissenschaftliche Forschungen. Quantitative sozialwissenschaftliche Analysen von historischen und prozess-produzierten Daten. Herausgegeben von *Heinrich Best, Wolfgang Bick, Reinhard Mann, Paul J. Müller, Herbert Reinke* und *Wilhelm H. Schröder*. Stuttgart, Klett-Cotta 1977. I–III. 236 + 226 + 254 s.

Inden for de seneste par år har en meget aktiv gruppe af tyske historikere og samfundsforskere fundet sammen i et »Arbeitsgemeinschaft für Quantifizierung und Methoden in der historisch-sozialwissenschaftlichen Forschung«, som mere kortfattet omtales som QUANTUM e.V. Gruppens formål er på interdisciplinær basis at fremme kvantitativ historisk og sociologisk forskning og at gøre kvantitative data tilgængelige for forskningen gennem indsamling af maskinlæsbare data og udvikling af analysemetoder, der er tilpasset de pågældende data. Gruppen udgiver et newsletter og har afholdt flere symposier om de nævnte emner, og med de tre bind, der her præsenteres, søges dokumenteret, hvor langt man indtil nu er nået med at udfylde de afstukne rammer.

Seriens første bind er resultatet af en kortlægning af kvantitative forskningsprojekter, der udføres af tysksprogede historisk orienterede forskere eller behandler de tysksprogede landes historie. Gennem udsendelse af spørgeskemaer har man fundet frem til 305 projekter, og for hver enkelt er i bindet opført en række oplysninger om forskerne, projektets emne, kildernes natur, materialets opbevaringsform m. m.

Den registrerede forsknings tyngdepunkter ligger inden for social og økonomisk historie, men der er dog også projekter, der behandler f. eks. politiske holdninger, minoritetsproblemer og partiundersøgelser. Tidsmæssigt er det 19. århundrede talrigest repræsenteret, men et projekt om »Karolingertidens sociale lagdannelse i det østrhinske område« har man også fundet frem til. Næsten halvdelen af projekterne betjener sig af edb, og noget over en tredjedel af videregående statistisk teknik. Samlet giver bindet således en udmærket profil af den nye retning inden for historieforskningen, som gruppen repræsenterer, og bogens kommentatorer mener endog at kunne se, at der i løbet af indsamlingsperioden har været en stigende interesse blandt historikere for at anvende kvantitative metoder, hvilket de tager til indtægt for et behov for at sikre en bedre opbevaring og dokumentation af maskinlæsbare data, så det betydelige økonomiske offer, der har været forbundet med bearbejdelsen af denne type af data, bliver til nytte ikke blot for den pågældende forsker selv, men også for andre interesserede.